

УДК 796.01.1

Білецька В. В., Семененко В. П., Бербенець О. С., Трачук С. В.

ОЦІНКА ПРОЯВУ ЦІННІСТНО-СМИСЛОВОГО КОМПОНЕНТУ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У СТУДЕНТІВ

У статті розглянуто особливості прояву здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх фахівців з фізичного виховання. Визначено рівень прояву ціннісно-смыслового (особистісного) компоненту здоров'язбережувальної компетентності у студентів – майбутніх вчителів фізичної культури. Встановлено, що у половини студентів інтерес до прояву власної особистості як професіонала і дослідника, а також до інших людей і подій носить непостійний характер, і тільки чверть із обстежених студентів мають високий ступінь готовності до реалізації здоров'язбережувальних технологій у своїй професійній діяльності.

Ключові слова: студенти, здоров'язбереження, компетентність, ціннісно-смысловий компонент.

Постановка проблеми. Освітні установи різного типу та виду є соціальним інститутом, що здійснює соціалізацію дітей, у процесі якої засвоюється цінність здоров'я, формується мотивація до здорового способу життя. Велике значення у даному контексті набуває діяльність майбутніх вчителів фізичної культури щодо збереження та зміцнення здоров'я учнів [1; 6]. Саме педагогічна спільнота України має спрямовувати свою діяльність на те, щоб, озброївши майбутнього вчителя фізичної культури певними знаннями, навчити його шукати якомога ширше коло практичного застосування цих знань; зробити життя комфортним, шляхом озброєння уміннями, які зроблять його краще пристосованим до мінливих життєвих колізій; допоможуть зберегти здоров'я та життя на якомога довший термін людського існування [2; 12]. Власне, вимогою сучасності є не лише володіння знаннями та певним набором умінь і навичок, а, у першу чергу, усвідомлення життєвих цінностей, життєвої мети, що є важливими складниками компетентності людини. Адже бути компетентним означає не тільки мати знання, вміння та навички, а ще й вміти їх ефективно використовувати [11; 13].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні можна констатувати наявність великої кількості досліджень у галузі збереження здоров'я в умовах закладів освіти та підготовки педагогів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності [4; 9; 10]. Вченими вивчалися питання щодо компетентнісного підходу в системі підвищення кваліфікації вчителя фізичної культури [5; 7], організації здоров'язбережувального навчального процесу на уроках і в позаурочний час [2], побудовано моделі здоров'язбережувальної компетентності педагога [8; 14]. Разом з тим, практика свідчить про те, що зусилля, які докладаються вищими освітніми установами у галузі здоров'язбережувальної підготовки майбутніх вчителів, недостатньо ефективні. Необхідно зазначити той факт, що у вищій школі звертається недостатня увага на формування у майбутніх педагогів готовності до здоров'язбережувальної діяльності.

Мета дослідження – оцінити рівень прояву ціннісно-мотиваційного компоненту здоров'язбережувальної компетентності у майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Завдання дослідження

1. Провести аналіз даних спеціальної літератури щодо структури та змісту здоров'язбережувальних компетенцій студентів.
2. Визначити особливості ціннісного ставлення студентів до власного здоров'я.
3. Оцінити готовність студентів – майбутніх вчителів фізичної культури – до реалізації здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності.

Методи, організація досліджень. Для досягнення мети були використані такі методи дослідження: теоретичні – аналіз даних науково-методичної літератури, нормативно-правових, програмно-методичних документів, узагальнення досвіду передової педагогічної практики; емпіричні – соціологічні (анкетування, бесіда), методи оцінки здоров'язбережувальної компетентності, методи статистичної обробки даних. Експериментальні дослідження були проведені в Київському університеті імені Бориса Грінченка. У дослідженні взяли участь 54 студенти факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінка здоров'язбережувальної компетентності студентів здійснювалася за методикою Е. Ф. Зеєра, О. А. Югової [3]. Методика передбачає оцінку різних компонентів здоров'язбережувальної компетентності: ціннісно-смыслового, гносеологічного та діяльнісного. Ми у своїх дослідженнях вивчали ціннісно-смысловий компонент здоров'язбережувальної компетентності студентів. Бальна характеристика критеріїв здоров'язбережувальної компетентності наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Бальна характеристика критеріїв здоров'язбережувальної компетентності

Показник	Інструментарій	Бальна характеристика
Ціннісно-смысловий компонент		
Ціннісне ставлення до власного здоров'я	Анкета	Від 15 до 18 балів – високий рівень сформованості ціннісного ставлення до здоров'я та здорового способу життя (ЗСЖ). Від 10 до 14 балів – середній рівень сформованості ціннісного ставлення до здоров'я і ЗСЖ. Від 6 до 9 балів – низький рівень сформованості ціннісного ставлення до здоров'я і ЗСЖ.
Готовність до прояву особистої ініціативи	Бесіда	Основні питання 1. Чи займаєтеся ви регулярно спортом? 2. Дотримуєтеся ви складеного вами режиму дня? 3. Відмовляєтеся ви від ігор на комп'ютері на користь прогулянки або спілкування з друзями? 4. Чи готові Ви перебудувати режим харчування при появі зайвої ваги або при больових відчуттях в області кишечника?
Готовність реалізувати здоров'язбережувальні технології у професійній діяльності	Домашнє семестрове завдання	5 балів – позначена проблема, обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему, яка розглядається, і логічно викладено власну позицію, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. 4 бали – основні вимоги до завдання виконані, але є недоліки в роботі: відсутня логічна послідовність, не витриманий обсяг, є упущення в оформленні. 3 бали – є суттєві невідповідності вимогам, що пред'являються. Тема освітлена лише частково, проблема не розкрита, допущені фактичні помилки в змісті завдання, відсутні висновки.
Рівні сформованості ціннісно-смыслового критерію: 20-23 бали – високий; 14-19 балів – середній; 9-13 – низький		

Ціннісно-смысловий (особистісний) компонент здоров'язбережувальної компетентності майбутнього педагога включає готовність до прояву особистої ініціативи, ціннісне ставлення до власного здоров'я, готовність реалізувати здоров'язбережувальні технології у своїй професійній діяльності, ціннісне ставлення – до подій, до людей, до себе – образ "Я – педагог-дослідник".

Так, за результатами досліджень встановлено, що половина досліджених (50 %) має середній рівень прояву ціннісно-смыслового (особистісного) компоненту здоров'язбережувальної компетентності. Тобто у цих студентів ціннісне ставлення до власного здоров'я виражено не яскраво; інтерес до прояву власної особистості як професіонала і дослідника, а також до інших людей і подій носить непостійний характер; у стані середнього ступеня готовий до прояву особистої ініціативи і подальшого професійного росту (рис. 1).

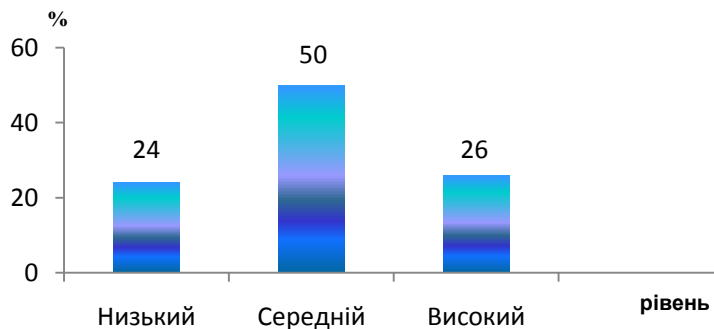

Рис. 1. Рівень прояву ціннісно-смыслового (особистісного) компонента здоров'язбережувальної компетентності у студентів – майбутніх фахівців з фізичного виховання (n=54)

Високий рівень прояву ціннісно-сміслового (особистісного) компонента здоров'язбережувальної компетентності виявлено у 26 % студентів. У них ціннісне ставлення до власного здоров'я яскраво виражено; у високому ступені готовий реалізувати здоров'язбережувальні технології у своїй професійній діяльності; усвідомлює значущість прояву власної особистості як професіонала і дослідника, а також значущість інших людей і подій, що відбуваються.

Низький рівень прояву ціннісно-сміслового (особистісного) компонента здоров'язбережувальної компетентності спостерігався у 24 % студентів. Для них характерним є те, що ціннісне ставлення до власного здоров'я виражено слабо або не виражено; низький ступінь готовності до прояву особистої ініціативи і подальшого професійного росту; інтерес до власної особистості як професіонала і дослідника, а також до інших людей і до подій виражений слабо.

Так, середній рівень прояву ціннісно-сміслового (особистісного) компонента здоров'язбережувальної компетентності характерний для 57 % хлопців та 29 % дівчат. Високий рівень прояву ціннісно-сміслового компонента здоров'язбережувальної компетентності виявлено у 29 % студентів та 25 % студенток, а низький рівень притаманний 42 % дівчат та 18 % хлопців.

Таким чином, актуальність дослідження проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури визначається: сучасними тенденціями розвитку освіти; нереалізованим потенціалом закладів вищої освіти у підготовці висококваліфікованих кадрів, спроможних ефективно реалізувати завдання збереження і зміцнення здоров'я школярів; підвищенням вимог до здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури.

Висновки. 1. Аналіз даних спеціальної літератури свідчить, що сучасному учителю фізичної культури потрібно бути добре підготовленим у сфері практичного застосування здоров'язбережувальних технологій. Саме поняття "здоров'язбережувальна компетентність" утворює щільний зв'язок між знаннями здоров'язбережувальних технологій та вміннями їх практично застосовувати.

2. У результаті дослідження встановлено, що ціннісне ставлення до власного здоров'я яскраво виражене у 26 % досліджених студентів – майбутніх фахівців з фізичного виховання, слабо виражене або взагалі не виражене – у 24 %. У 50 % студентів інтерес до прояву власної особистості як професіонала і дослідника, а також до інших людей і подій носить непостійний характер; і тільки 26 % досліджених студентів у високому ступені готові реалізувати здоров'язбережувальні технології у своїй професійній діяльності. При цьому 24 % студентів мають низький ступінь готовності до прояву особистої ініціативи і подальшого професійного росту. Середній рівень прояву ціннісно-сміслового (особистісного) компонента здоров'язбережувальної компетентності характерний для 57 % хлопців та 29 % дівчат. Високий рівень прояву ціннісно-сміслового компонента здоров'язбережувальної компетентності виявлено у 29 % студентів та 25 % студенток, а низький рівень притаманний 42 % дівчат та 18 % хлопців.

3. Середній рівень прояву ціннісно-сміслового компонента здоров'язбережувальної компетентності у більшості студентів – майбутніх вчителів фізичної культури – зумовлює необхідність підвищення її рівня за рахунок пошуку нових методів, форм та засобів навчання під час вивчення дисциплін медико-біологічного блоку.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У подальших дослідженнях планується вивчення та оцінка гносеологічного та діяльнісного компонентів здоров'язбережувальної компетентності.

Використані джерела

1. Абакумова Ю. Г. Здоровьесберегающая компетентность будущего педагога: структурные компоненты, содержание, уровни сформированности / Ю. Г. Абакумова // Проблемы современных интеграционных процессов и пути их решения: сб. статей Межд. научно-практ. конф. (г. Киров). Ч. 2. – Уфа : МЦИИ ОМЕГА САЙНС, 2016. – С. 90–93.
2. Власенко Л. Організація здоров'язбережувального навчального процесу на уроках і в позаурочний час у початковій школі / Л. Власенко // Основи здоров'я. – 2012. – № 4. – С. 21–24.
3. Зеер Э. Ф. Критерии и показатели оценки здоровьесберегающей компетентности студентов / Э. Ф. Зеер, Е. А. Югова // Педагогическое образование в России. – 2014. – № 10. – С. 78–82.
4. Измалкова О. Формування здоров'язбережувальної поведінки у дитини / О. Измалкова, К. Колесник // Основи здоров'я. – 2012. – № 10. – С. 27–30.
5. Казин Э. М. Компетентностный подход к системе повышения квалификации учителя физической культуры / Э. М. Казин, О. Г. Красношлыкова, Э. В. Працун // Система непрерывного физического воспитания как условие адаптации, развития личности, формирования здорового образа жизни : учеб. пособие. – М. : Омега-Л, 2013. – С. 231–256.
6. Коваленко Н. В. Критерии, показатели и уровни подготовки педагога физической культуры к реализации здоровьесберегающего образования / Н. В. Коваленко, Э. В. Працун // Система непрерывного физического воспитания как условие адаптации, развития личности, формирования здорового образа жизни: учеб. пособие. – М. : Омега-Л, 2013. – С. 271–282.

7. Компетентность учителя физической культуры как фактор, определяющий качество физического воспитания / Э. М. Казин, О. Г. Красношлыкова, Э. В. Працун и др. // Система непрерывного физического воспитания как условие адаптации, развития личности, формирования здорового образа жизни: учеб. пособие. – М. : Омега-Л, 2013. – 435 с.
8. Москалева А. С. Модель процесса формирования готовности к здоровьесберегающей деятельности у будущих социальных педагогов / А. С. Москалева // Профессиональное образование. Столица. – 2010. – № 4. – С. 45.
9. Постоенко С. Упровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках // Основи здоров'я. – 2013. – № 7. – С. 5–8.
10. Проблемы и задачи здоровьесберегающей деятельности в системе образования на современном этапе / Р. И. Айзман и др. // Вестник Новосибирского государственного педагогического университета, 2014. – № 1 (17). – С. 9–17.
11. Рыбина И. Р. Сущность понятия "здоровьесберегающая компетентность" / И. Р. Рыбина // Ученые записки Орловского государственного университета, 2015. – №3 (66). – С. 258–262.
12. Семененко В. П. Організація самостійної роботи з фізичного виховання студентів вищого навчального закладу технічного профілю / В. П. Семененко, В. В. Білецька // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – № 4. – 2012. – С. 53 – 57.
13. Теорія і методика фізичного виховання : підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту: у 2 томах / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімп. л-ра, 2017. – Т.1. – 384 с.
14. Шатрова Е. А. Теоретическая модель формирования здоровьесберегающей компетентности педагога / Е. А. Шатрова // Вестник ТГПУ. – 2012. – №2. – С. 111–116.

Biletska V. V., Semenenko V. P., Berbenets O. S., Trachuk S. V.

ASSESSMENT OF THE MANIFESTATION OF THE VALUE-SEMANTIC COMPONENT OF THE STUDENTS' HEALTH-SAVING COMPETENCE

The article considers the peculiarities of the manifestation of health-saving competence of future specialists in physical education. Actuality of the study is the peculiarities of the future teachers of physical culture in preserving and strengthening the health of students. The requirement of modernity is the possession of knowledge and a certain set of skills and abilities, awareness of life's values, life purpose. These are important parts of human competence. After all, being competent means having the knowledge, skills and abilities, able to use them effectively.

In the course of the research, the level of manifestation of the value-semantic (personal) component of health is maintained in the competence of students – future teachers of physical culture. The value-semantic (personal) component of the health-saving competence of the future teacher includes readiness for the manifestation of personal initiative, value attitude to their own health, readiness to implement health-saving technologies in their professional activities, value attitude – to events, to people, to them – the image "I am a teacher-researcher".

Assessment of the competence of healthcare allows identifying the basic components of the professional training of students, necessary for the further activity of the teacher. Sufficient level of development of health-saving competencies is noted in case if the student will be detected high level of manifestation of selected components and criteria. That is, the future teacher is aware of the nature of the motives of his future pedagogical activity, he has the interest in maintaining a healthy lifestyle and the need to develop healthcare-saving competence in the process of professional activity, the completeness of theoretical knowledge and practical skills in physiology, hygiene and a healthy lifestyle, systematic and awareness of knowledge on healthcare, it is capable of solving anatomical-physiological and hygienic problems, is able to apply its knowledge to the educational and methodical activities, see the problem, to put forward ideas related to their decision; to transfer knowledge about healthy lifestyles into a new situation.

It has been established that in half of the students the interest in manifestation of his own personality as a professional and researcher, as well as other people and events is unstable, and only a quarter of the surveyed students are highly qualified to implement health-saving technologies in their professional activities.

The average level of manifestation of the value-semantic (personal) component of health preserving competence is characteristic for 57 % of boys and 29 % of girls. A high level of manifestation of the value-semantic component of health preserving competence was found in 29 % of students and 25 % of students, while the low level is characteristic of 42 % of girls and 18 % of boys.

Key words: *students, healthcare, competence, value-semantic component.*

Стаття надійшла до редакції 11.03.2018 р.